
 <p>Iestāde: Labklājības ministrija</p> <p>Struktūrvienība: Eiropas Atbalsta fonda vistrucīgākajām personām vadošā iestāde</p>	<p>APSTIPRINĀTS:</p>	<p>Dokumenta nosaukums: Vadlīnijas horizontālo un vispārīgo principu ievērošanai Eiropas Sociālā fonda Plus programmas materiālās nenodrošinātības mazināšanai 2021. - 2027. gadam ieviešanā</p>		
	<p>Vadošās iestādes vadītāja A. Stratane</p> 	<p>Datums: 20.06.2024.</p>	<p>Reģ. Nr.: 4/VADL/ESF+</p>	<p>Lpp.: 14</p>

VADLĪNIJAS HORIZONTĀLO UN VISPĀRĪGO PRINCIPU IEVĒROŠANAI

**Eiropas Sociālā fonda Plus programmas materiālās nenodrošinātības
mazināšanai 2021.–2027. gadam ieviešanā**

Saturs

Izmantoto saīsinājumu skaidrojums	3
I. Vispārīgā informācija	4
II. Horizontālie principi	5
Horizontālais princips “Dzimumu līdztiesība”	5
Horizontālais princips “Vienlīdzības princips un diskriminācijas aizliegums” .7	
Horizontālais princips “Pieklūstamības princips”	8
III. Vispārīgie principi	9
Vispārīgais princips “Administratīvā sloga mazināšana”	9
Vispārīgais princips “Partnerība, ieinteresēto pušu iesaiste”	10
Vispārīgais princips “Atklāta dalībnieku atlase”	10
Vispārīgais princips “Vides aizsardzība un pārtikas preču drošums”	11
Vispārīgais princips “Sabiedrības veselība”	13

Izmantoto saīsinājumu skaidrojums

Saīsinājums:	Saīsinājuma skaidrojums:
ES	Eiropas Savienība
LM	Labklājības ministrija
PO	Partnerorganizācijas
Programma	Eiropas Sociālā fonda Plus programma materiālās nenodrošinātības mazināšanai 2021.–2027. gadam
regula 2021/1060	Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1060, ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu Plus, Kohēzijas fondu, Taisnīgas pārkārtošanās fondu un Eiropas Jūrlietu, zvejniecības un akvakultūras fondu un finanšu noteikumus attiecībā uz tiem un uz Patvēruma, migrācijas un integrācijas fondu, Iekšējās drošības fondu un Finansiāla atbalsta instrumentu robežu pārvaldībai un vīzu politikai
regula 2021/1057	Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1057, ar ko izveido Eiropas Sociālo fondu Plus (ESF+) un atceļ Regulu (ES) Nr. 1296/2013
SIF	Sabiedrības integrācijas fonds
Vadlīnijas	Vadlīnijas horizontālo un vispārīgo principu ievērošanai Eiropas Sociālā fonda Plus programmas materiālās nenodrošinātības mazināšanai 2021. - 2027. gadam ieviešanā

I. Vispārīgā informācija

1. Saskaņā ar regulas 2021/1060 9. pantā "Horizontālie principi" noteikto, dalībvalstis:
 - 1.1. ES fondu izmantošanā nodrošina pamattiesību ievērošanu un atbilstību ES Pamattiesību hartai;
 - 1.2. Programmas sagatavošanā, īstenošanā, uzraudzīšanā, ziņošanā un izvērtēšanā ņem vērā un veicina dzimumu līdztiesību, integrē dzimumu līdztiesības aspektu un dzimumperspektīvu, kā arī veic darbības, lai novērstu jebkādu diskrimināciju dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, reliģijas vai ticības, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ;
 - 1.3. Programmas sagatavošanā un jo īpaši īstenošanā ņem vērā nepieciešamību nodrošināt piekļuves iespējas personām ar invaliditāti.
2. Vienlaikus Programmas plānošanā, ieviešanā un uzraudzībā piemērojami šādi vispārīgie principi, kas noteikti:
 - 2.1. [regulas 2021/1060](#) preambulas 13. un 36. apsvērumā attiecībā uz administratīvā sloga mazināšanu atbalsta saņēmējiem;
 - 2.2. [regulas 2021/1060](#) 8. pantā "Partnerība un daudzlīmeņu pārvaldība" attiecībā uz partnerības veidošanu un ieinteresēto pušu iesaisti;
 - 2.3. [regulas 2021/1060](#) 73. pantā "Vadošās iestādes veikta darbību atlase" attiecībā uz atklātu dalībnieku atlasī darbības īstenošanai;
 - 2.4. [regulas 2021/1057](#) 19. panta "Principi" 1. un 2. punktā attiecībā uz vides aizsardzību un pārtikas preču drošumu;
 - 2.5. [regulas 2021/1057](#) 19. pantā "Principi" 2. punktā attiecībā uz līdzsvarota uztura nodrošināšanu, kas sniedz ieguldījumu sabiedrības veselības saglabāšanā.
3. Vadlīnijas izstrādātas, lai:
 - 3.1. nodrošinātu vienotu izpratni par horizontālajiem un vispārīgajiem principiem un tie tiktu atbilstoši piemēroti un ieviesti Programmas ietvaros īstenotajās darbībās – pārtikas un pamata materiālās palīdzības iegāde, transportēšana, uzglabāšana, izdalīšana (tostarp maltīšu pagatavošana un izdalīšana) zemu ienākumu un krīzes situācijā nonākušām māsājniecībām, papildpasākumu īstenošana un tehniskās palīdzības īstenošana (turpmāk – darbības);
 - 3.2. novērstu potenciālo risku darbību īstenošanai horizontālos un vispārīgos principus atšķirīgi interpretēt un piemērot, tādējādi mazinot to ieviešanas efektivitāti.
4. Vadlīnijas Programmas vadībā, ieviešanā un īstenošanā iesaistītajām institūcijām¹ skaidro kā praktiski horizontālie un vispārīgie principi var tikt īstenoti darbībās.

¹ Programmas vadībā, ieviešanā un īstenošanā iesaistītās institūcijas: vadošā iestāde (LM), sadarbības iestāde, finansējuma saņēmējs (SIF) un partnerorganizācijas

II. Horizontālie principi²

5. Programmas darbību ietvaros nodrošināmi šādi horizontālie principi:
 - 5.1. **Dzimumu līdztiesība;**
 - 5.2. **Vienlīdzības princips un diskriminācijas aizliegums;**
 - 5.3. **Pieklūstamības princips.**

Horizontālais princips “Dzimumu līdztiesība”

6. Šo Vadlīniju izpratnē dzimumu līdztiesība nozīmē:
 - 6.1. abu dzimumu cilvēku līdzvērtīgas iespējas, tiesības un atbildība sabiedrībā un valstī, tajā pašā laikā apzinoties, ka vīrieši un sievietes nav vienādas būtnes (jēdziens “dzimums” ir jāsaprot gan kā personu raksturojošs bioloģisko pazīmju kopums, gan kā sociāla parādība);
 - 6.2. dzimumu līdztiesības aspekta integrēšana un dzimumperspektīvas integrēšana;
 - 6.3. gan sievietes, gan vīrieši vienlīdzīgi var baudīt savas likumā noteiktās tiesības un brīvības, realizēt savu potenciālu, talantus un idejas un būt noteicēji par savu dzīvi neatkarīgi no dzimuma;
 - 6.4. gan sievietēm, gan vīriešiem dzimumu līdztiesības apstākļos ir pieejami visa veida resursi (informācija, izglītība, veselības aprūpe, finanses u.c.), kādi Latvijas valstī pastāv, un ir iespējas tos izmantot;
 - 6.5. vīriešu un sieviešu ieguldījumu sabiedrības labā vērtē pēc vienādiem kritērijiem, un viņu problēmas arī uztver kā līdzvērtīgi svarīgas un risināmas;
 - 6.6. sieviešu un vīriešu vienlīdzīga dalība un pārstāvniecība ekonomikā, lēmumu pieņemšanā, kā arī sociālajā, kultūras un privātajā dzīvē.
7. Dzimumu līdztiesības principa ievērošana Programmas ietvaros paredzētajās darbībās jāizvērtē atbilstoši darbības specifikai, ņemot vērā šādus ieteikumus:
 - 7.1. ieteikumi dzimumu līdztiesības principa ievērošanai **pamata materiālās palīdzības iegādes procesā:**
 - 7.1.1. nodrošināt, ka skolas somas un mācību piederumu komplektos netiek iekļauti priekšmeti, kuru krāsas, formas vai zīmējumi/apdrukas veicina stereotipiskus priekšstatus par meitenēm un zēniem.
 - 7.2. ieteikumi dzimumu līdztiesības principa ievērošanai **pārtikas un pamata materiālās palīdzības izdalīšanas mērķa grupai un papildpasākumu plānošanas, īstenošanas un uzraudzības procesā:**
 - 7.2.1. plānojot komplektu izdales un papildpasākumu īstenošanas laiku, nodrošināt, ka tas ir pieejams arī personām, kas nodrošina bērnu aprūpi, nepieciešamības gadījumā piedāvājot elastīgus laikus (piemēram, pēc individuāla pieraksta vai ārpus darba laika, vai

² Vadlīniju ietvaros izmantotais informācijas avots par horizontālajiem principiem: Labklājības ministrijas 19.04.2022. vadlīnijas Nr. 1/VL_ESF “Horizontālais princips “Vienlīdzība, iekļaušana, nediskriminācija un pamattiesību ievērošana” vadlīnijas īstenošanai un uzraudzībai (2021-2027)”

tml.), vai nodrošinot bērnu pieskatīšanas iespējas komplektu saņemšanas laikā vai papildpasākumu īstenošanas laikā, kā arī ņemot vērā katra dzimuma transporta lietošanas atšķirības (statistikas dati liecina, ka sievietes vairāk lieto sabiedrisko transportu, vīrieši – vairāk privāto transportu);

- 7.2.2. plānojot papildpasākumu aktivitātes, apzināt un analizēt mērķa grupu raksturojošos statistikas datus un citu informāciju³ par problēmām un vajadzībām no dzimuma perspektīvas⁴, īpaši pievēršot uzmanību būtiskām atšķirībām⁵, kas var liecināt par dzimuma diskrimināciju vai arī var palīdzēt noteikt atbilstošus specifiskus pasākumus attiecīgā dzimuma līdztiesības veicināšanai vai dzimumstereotipu mazināšanai;
- 7.2.3. īstenojot papildpasākumus, uzskaitīt, cik mērķa grupas personas iesaistījušās papildpasākumos – dalījumā pa dzimumiem un vecumiem;
- 7.2.4. nodrošināt informācijas par Programmas atbalstu izplatīšanu tādās vietās un veidos, kas piemērots abiem dzimumiem⁶;
- 7.2.5. Programmas vadībā un uzraudzībā iesaistītajām institūcijām novērtēt vai mērķa grupas personu, kas faktiski saņēmušas komplektus vai iesaistījušās papildpasākumos, dalījums pa dzimumiem atbilst statistikas datiem par mērķa grupas skaitu dalījumā pa dzimumiem un dzimumu īpatsvara atšķirību gadījumā analizēt iemeslus.

7.3. ieteikumi dzimumu līdztiesības principa ievērošanai **tehniskās palīdzības īstenošanas procesā:**

- 7.3.1. nodrošināt un popularizēt darba un ģimenes dzīves saskaņošanas pasākumus – summārs darba laiks, attālināts darbs u.c.;
- 7.3.2. nodrošināt nodarbinātības veicināšanas pasākumus personām pēc bērnu kopšanas atvaļinājuma, pēc ilgstošas slimu vai vecu ģimenes locekļu aprūpes, kuras dēļ ir negatīvi ietekmēta līdzdalība darba tirgū;
- 7.3.3. organizējot formālus vai neformālus pasākumus darba vietā, izvērtēt iespēju tos nodrošināt laikā, kad bērnu aprūpes pienākumus var uzņemties citi ģimenes locekļi, vai arī ir iespēja bērnu pieskatīšanai;

³ Cita informācija var ietvert pētījumus, ziņojumus, plānus (piem., pašvaldības nodarbinātības plānu, attīstības plānus u.c.), kuros izmantota dzimumu perspektīva, konsultācijas ar ekspertiem, konkrētās jomas kompetentajām sabiedriskajām organizācijām, mērķa grupas pārstāvju intervijas u.tml.

⁴ Analizēt situāciju no dzimuma perspektīvas nozīmē analizēt situāciju, kas raksturīga tikai konkrētajam dzimumam, kas viena dzimuma pārstāvjus ietekmē ievērojami biežāk, kuras dēļ viens dzimums izjūt nopietnākas sekas, kuras rašanos nosaka vai ietekmē atšķirīgi faktori vai viens faktors atšķirīgā veidā, kuras novēršanai katra dzimuma vidū ir jāizvēlas atšķirīga pieeja.

⁵ Būtiska atšķirība atkarībā no dzimuma ir tad, ja viena dzimuma īpatsvars ir mazāk par 40 procentiem.

⁶ Vietas un veidi var būt atšķirīgi, atkarībā no katra dzimuma interesēm un ieradumiem

- 7.3.4. nodrošināt informācijas par Programmas sniegto atbalstu izplatīšanu tādās vietās un veidos, kas piemērots katram no dzimumiem;
- 7.3.5. nodrošināt un popularizēt vīriešiem darba likumdošanas jomā nostiprināto tiesību izmantošanu - bērna kopšanas atvaļinājums, atvaļinājums bērna tēvam, atvaļinājums bērna slimības laikā u.tml.;
- 7.3.6. iespēju robežās nodrošināt līdzvērtīgu⁷ abu dzimumu pārstāvniecību tehniskās palīdzības īstenošanas darbībās;
- 7.3.7. veicot novērtēšanas pasākumus, t.sk., mērķa grupas aptauju, iegūtos datus apkopot un analizēt dzimumu griezumā.

Horizontālais princips “Vienlīdzības princips un diskriminācijas aizliegums”

8. Šo Vadlīniju izpratnē vienlīdzības princips nozīmē, ka vienādos faktiskajos un tiesiskajos apstākļos izturēšanās ir jābūt vienādei, savukārt atšķirīgos apstākļos izturēšanās ir jābūt atšķirīgai. Ja pret personām, kas atrodas līdzīgā situācijā, izturas atšķirīgi (parasti – mazāk labvēlīgi) bez objektīva un saprātīga pamata, un vienīgais iemesls atšķirīgai attieksmei ir personas piederība kādai konkrētai grupai, tad šādu situāciju sauc par diskrimināciju.
9. Visbiežāk diskriminācija ir saistīta ar dzimumu, rasi vai etnisko izcelsmi, invaliditāti, vecumu, seksuālo orientāciju vai reliģiju. Diskriminācijas rezultātā cilvēks tiek atstumts vai izslēgts, un viņam tiek liegtas tiesības, tādēļ diskriminācija ir aizliegta. Ir aizliegta visa veida diskriminācija, pamatojoties uz cilvēka: dzimumu, rasi, etnisko piederību (t.sk. ādas krāsu, etnisko un nacionālo izcelsmi un tautību), vecumu, invaliditāti, reliģisko piederību, politisko pārliecību, nacionālo vai sociālo izcelsmi, mantisko vai ģimenes stāvokli, seksuālo orientāciju, citiem apstākļiem.⁸
10. Visās Programmas darbībās ir jānodrošina un jāveicina diskriminācijas aizliegums.
11. Ieteikumi diskriminācijas aizlieguma principa ievērošanai Programmas darbību īstenošanas procesā:
 - 11.1. apliecināt nediskriminācijas praksi rakstveidā, attiecinot to uz dzimumu, rasi, etnisko piederību (t.sk. ādas krāsu, etnisko un nacionālo izcelsmi un tautību), reliģisko piederību, politisko vai citu pārliecību, nacionālo vai sociālo izcelsmi, mantisko vai ģimenes stāvokli, invaliditāti, vecumu, seksuālo orientāciju vai citiem apstākļiem. Nedriskriminācijas prakses apliecinājums iekļaujams gan ar darbību īstenošanu saistītajos līgumos, gan darbību atlases prasībās, gan atskaišu dokumentos par īstenojamām darbībām;

⁷ Līdzvērtīga pārstāvniecība nozīmē, ka mazāk pārstāvētais dzimums ir ne mazāk kā 40 procenti.

⁸ Informācijas avots: <https://www.tiesibsargs.lv/theme/diskriminacija/>

- 11.2. nodrošināt un veicināt tādu praksi, kas mazinātu aizspriedumus un stereotipus par noteiktām sabiedrības grupām;
- 11.3. nodrošināt un veicināt neizdevīgākā situācijā esošo sabiedrības grupu vienlīdzīgu tiesību aizsardzību;
- 11.4. nodrošināt un veicināt to personu grupu atpazīšanu, kurām būtībā nav nodrošinātas iespējas nokļūt vienādā un salīdzināmā situācijā sabiedrībā pastāvošo sociālo šķēršļu dēļ un attiecīgi izstrādāt un piemērot rīcības, kā arī nodrošināt konkrētas rīcības līdztiesības nodrošināšanai.

Horizontālais princips “Piekļūstamības princips”

12. Šo Vadlīniju izpratnē piekļūstamība nozīmē, ka personas, lai kādi būtu to funkcionālie traucējumi⁹, vecāka gadagājuma personas, personas ar maziem bērniem, kā arī ikviena cita persona varētu dzīvot neatkarīgi un pilnvērtīgi piedalīties visās dzīves jomās. Piekļūstamība ietver sevī ne tikai fizisko piekļuvi dažādām vietām (vides pieejamība), bet arī piekļuvi informācijai, tehnoloģijām, komunikācijām, iesaistīšanos ekonomiskajā un sociālajā dzīvē.
13. Piekļūstamības principa ievērošana Programmas darbību ietvaros paredzētajās aktivitātēs jāizvērtē atbilstoši darbības specifikai, ņemot vērā šādus ieteikumus:
 - 13.1. nodrošināt, ka darbību īstenošanas vieta ir pieejama personām ratiņkrēslā, personām ar pārvietošanās grūtībām, personām ar redzes un dzirdes traucējumiem, iespēju robežās nodrošinot pandusus/uzbrauktuves, atbalsta rokturus/margas, marķējumus, skaidri salasāmas norādes par pakalpojuma saņemšanas kārtību, vietu un laikiem, atbalsta personu, kas var palīdzēt pakalpojuma saņemšanas procesā u.tml.;
 - 13.2. nodrošināt, ka darbību īstenošanas vieta ir pieejama personām ar bērnu ratiņiem, pie tās vai tajā ir iespējams novietot bērnu ratiņus;
 - 13.3. darbību īstenošanas vietā nepieciešamības gadījumā vecākiem nodrošināt iespēju mazo bērnu pārtīšanai;
 - 13.4. pārtikas un pamata materiālās palīdzības izdalīšanas mērķa grupai un papildpasākumu īstenošanas procesā, vecāka gada gājuma personām, personām ar kustību traucējumiem, vecākiem ar maziem bērniem,

⁹ Ikviena persona jebkurā savas dzīves posmā var saskarties ar īslaicīgiem vai ilgstošiem funkcionēšanas ierobežojumiem, kuri ietekmē personas spējas strādāt, mācīties, aprūpēt sevi, tādējādi radot apgrūtinājumu pilnvērtīgi iekļauties sabiedrībā. Funkcionēšanas ierobežojumus izraisa personas orgānu un orgānu sistēmu līmenī esoši funkcionālie traucējumi - redzes, dzirdes, kustību, garīga rakstura un citi traucējumi. Funkcionāli traucējumi var būt arī personām, kurām invaliditāte nav noteikta, tādēļ personas ar funkcionāliem traucējumiem aptver plašāku personu loku nekā personas ar invaliditāti, kurām saskaņā ar Latvijas normatīvajiem aktiem ir noteikta invaliditāte.

Informācijas avots: Labklājības ministrijas 19.04.2022. vadlīnijas Nr. 1/VL_ESF “Horizontālais princips “Vienlīdzība, iekļaušana, nediskriminācija un pamattiesību ievērošana” vadlīnijas īstenošanai un uzraudzībai (2021-2027), 2.3. punkts, 11. lpp. <https://www.lm.gov.lv/lv/media/19610/download>

- nodrošināt priekšrocības pakalpojuma saņemšanas kārtībā, piemēram, iespēja saņemt pakalpojumu bez rindas, sēdvietu nodrošināšana vai tml., vienlaikus nodrošinot skaidras, visiem pieejamas informatīvas norādes par šādām priekšrocībām;
- 13.5. darbību īstenošanas vietā izvietot informāciju viegli saredzamā augstumā personai ratiņkrēslā;
 - 13.6. darbību īstenošanas vietā izvietot skaidri redzamas un salasāmas norādes un apzīmējumus par avārijas izejām, WC un citām svarīgām telpām/durvīm/vietām;
 - 13.7. nodrošināt, ka darbību īstenošanas vieta un darba laiks ir pieejams personām, kas izmanto sabiedrisko transportu;
 - 13.8. gadījumā, ja mērķa grupas persona nevar nokļūt komplektu izdales vietā objektīvu apsvērumu dēļ, rast iespēju nogādāt komplektus tās dzīvesvietā;
 - 13.9. ievietojot informāciju tīmekļvietnēs par Programmas darbībām, rast iespēju nodrošināt informācijas piekļūstamību arī personām ar redzes un garīga rakstura traucējumiem.

III. Vispārīgie principi

14. Programmas darbību ietvaros nodrošināmi šādi vispārīgie principi:
 - 14.1. **Administratīvā sloga mazināšana;**
 - 14.2. **Partnerība, ieinteresēto pušu iesaiste;**
 - 14.3. **Atklāta dalībnieku atlase;**
 - 14.4. **Vides aizsardzība un pārtikas preču drošums;**
 - 14.5. **Sabiedrības veselība.**

Vispārīgais princips “Administratīvā sloga mazināšana”

15. Šo Vadlīniju izpratnē administratīvā sloga mazināšana nozīmē, ka nacionālo un ES tiesību aktu ievērošanā tiek atviegloti un efektīvizēti pārtikas atbalsta un materiālās palīdzības administratīvie procesi.
16. Administratīvā sloga mazināšanas principa ievērošana Programmas darbību ietvaros paredzētajās aktivitātēs jāizvērtē atbilstoši darbības specifikai, ņemot vērā šādus ieteikumus:
 - 16.1. ieteikumi **pārtikas atbalsta un pamata materiālās palīdzības izdalīšanas mērķa grupai un papildpasākumu īstenošanas procesā:**
 - 16.1.1. PO nodrošināt atbalsta komplektu uzskaiti Programmas elektroniskajā datu uzskaites sistēmā, atsakoties no uzskaites papīra formātā;
 - 16.1.2. PO apkopot datus par izsniegto atbalstu elektroniski un iesniegt atskaites sadarbībai iestādei, izmantojot Programmas vadības informācijas sistēmu;

- 16.1.3. Programmas vadībā un uzraudzībā iesaistītām institūcijām apkopot datus par sniegto atbalstu un citu nepieciešamo informāciju, izmantojot Programmas elektronisko datu uzskaites sistēmu un Programmas vadības informācijas sistēmu (ja šī informācija sistēmās ir pieejama);
- 16.1.4. veikt dokumentu apriti un saraksti elektroniskā formā.
- 16.2. ieteikumi **tehniskās palīdzības īstenošanas procesā**:
 - 16.2.1. organizēt, dokumentu apriti un uzglabāšanu elektroniskā formā, tajā skaitā Programmas informācijas sistēmā;
 - 16.2.2. sekmēt, ka Programmas īstenošanas novērtēšana nerada nevajadzīgu administratīvu slogu Programmas ieviešanā iesaistītajām institūcijām;
 - 16.2.3. nodrošināt, ka veikto pārbaūžu biežums un aptvērums ir samērīgs ar darbībai piešķirtā atbalsta summu un riska līmeni;
 - 16.2.4. nodrošināt kontrolējošo iestāžu saskaņotu rīcību kontroļu veikšanā, piemēram, doties uz pārbaudēm vairāku iestāžu pārstāvjiem kopā, saskaņojot plānoto pārbaūžu datumu, izvairīties no vairākām vienlaicīgi organizētām pārbaudēm vai pārbaudēm ar neilgu laika starpību u.tml.;
 - 16.2.5. nepieprasīt izziņas, kas pieejamas datu bāzēs vai publiskos reģistros.

Vispārīgais princips “Partnerība, ieinteresēto pušu iesaiste”

- 17. Šo Vadlīniju izpratnē partnerība, ieinteresēto pušu iesaiste nozīmē, ka pārtikas atbalsta un pamata materiālās palīdzības darbību plānošana, novērtēšana un pilnveide jānodrošina ar pilnīgu un tiešu to personu (juridisku un fizisku) interešu pārstāvju iesaisti, kurus tā skar.

Vispārīgais princips “Atklāta dalībnieku atlase”

- 18. Šo Vadlīniju izpratnē atklāta dalībnieku atlase nozīmē, ka katram tirgus dalībniekam, kas pretendē uz atbalsta preču komplektu piegādātāja tiesībām un PO statusu, tiek nodrošināta iespēja piedalīties atlasē brīvas un godīgas konkurences apstākļos, brīvi saņemt ar atlasīto informāciju saskaņā ar atklātuma principiem, kā arī baudīt vienlīdzīgu un taisnīgu attieksmi pret tiem.
- 19. Atklātas dalībnieku atlases principa ievērošana Programmas darbību ietvaros paredzētajās aktivitātēs jāizvērtē atbilstoši darbības specifikai, ņemot vērā šādus ieteikumus:
 - 19.1. atlases procedūru izstrādē un nodrošināšanā iesaistīt kompetentus speciālistus, paredzot to atbildību;

- 19.2. atlases procedūru izstrādē nodrošināt atbilstību ar atlasī saistītajiem politikas plānošanas dokumentiem un tiesību aktiem nacionālajā un ES līmenī;
- 19.3. izstrādājot atlases procedūras, paredzēt tajās pasākumus atlases dalībnieku administratīvā sloga samazināšanai;
- 19.4. atlases procedūrās iestrādāt pamatotas un objektīvas prasības attiecībā uz atlases dalībniekiem un atlases priekšmetu, nodrošinot, ka minētās prasības nerada nepamatotus ierobežojumus konkurencei atlasē;
- 19.5. atlases procedūrās iestrādāt kontroles mehānismu, ar kura palīdzību pēc līguma noslēgšanas pārraudzīt finansējuma izlietojuma pamatotību, nodrošinot ES un valsts līdzekļu efektīvu izmantošanu, maksimāli samazinot pasūtītāja risku;
- 19.6. nodrošināt atlases procedūras atklātumu;
- 19.7. nodrošināt atlases dalībnieku brīvu konkurenci, nepieļaujot interešu konfliktu un krāpniecību;
- 19.8. nodrošināt vienlīdzīgu un taisnīgu attieksmi pret visiem atlases dalībniekiem;
- 19.9. nodrošināt atlases dalībnieku komercnoslēpumu glabāšanu.

Vispārīgais princips “Vides aizsardzība un pārtikas preču drošums”

20. Šo Vadlīniju izpratnē:
 - 20.1. vides aizsardzība nozīmē pasākumu kopumu vides kvalitātes saglabāšanai un dabas resursu ilgtspējīgas izmantošanas nodrošināšanai;
 - 20.2. pārtikas un pamata materiālās palīdzības preču drošums nozīmē drošu, cilvēka dzīvībai un veselībai, kā arī videi nekaitīgu preču izplatīšanu.
21. Vides aizsardzības un preču drošuma principa ievērošana Programmas darbību ietvaros paredzētajās aktivitātēs jāizvērtē, atbilstoši darbības specifikai, ņemot vērā šādus ieteikumus:
 - 21.1. jebkuras darbības ietvaros īstenoto aktivitāšu sekas, kuras var būtiski ietekmēt vidi vai cilvēku veselību, izvērtēt pirms attiecīgās darbības vai pasākuma atļaušanas vai uzsākšanas;
 - 21.2. novērst piesārņojuma un citu videi vai cilvēku veselībai kaitīgu ietekmju rašanos, bet, ja tas nav iespējams, novērst to izplatīšanos un negatīvās sekas;
 - 21.3. ierobežot vai aizliegt darbību ietvaros tādas aktivitātes, kuras var ietekmēt vidi vai cilvēku veselību;
 - 21.4. komplektu iepakošanai izmantot tādus iepakojumus, kas atbilst videi draudzīgam iepakojumam vai iepakojumam, kura lielākā daļa ir otrreizēji pārstrādājama, vai iepakojumam, ko preču piegādātājs pieņem atkārtotai izmantošanai;

- 21.5. izmantot videi draudzīgu preču piegādes veidu, lai piegādes laikā nodrošinātu samazinātu vides piesārņojumu ar autotransporta izplūdes gāzēm un veicinātu ceļa infrastruktūras slodzes samazināšanu;
- 21.6. atbalsta preču komplektu piegādei izmantot atbilstoši aprīkotus transporta līdzekļus, nodrošinot vispārējo higiēnas un ar pārtikas un citu preču apriti saistīto normatīvo aktu prasību izpildi un kuru izplūdes gāzu emisija atbilst vismaz EURO 5 standartam;
- 21.7. pirms atbalsta preču komplektu piegāžu uzsākšanas, izstrādāt piegādes grafiku, lai nodrošinātu pēc iespējas mazāku ceļa infrastruktūras slodzi;
- 21.8. īstenot pasākumus pārtikas atkritumu¹⁰ daudzuma mazināšanai, tai skaitā, pārtikas produktu lietošanas ilguma pagarināšanā, atkārtotā lietošanā, negatīvās ietekmes uz cilvēka veselību un apkārtējo vidi mazināšanā, kā arī organismam kaitīgu vielu mazināšanā produktu sastāvā. **Piemēri:**

21.8.1. **pārtikas atbalsta un pamata materiālās palīdzības izdalīšanas mērķa grupai un papildpasākumu īstenošanas procesā** – PO atbalsta komplektu izdalē piemērot FIFO metodi¹¹, atbalsta komplektus PO izdales vietā uzglabāt uz paaugstinājuma, kā arī pārtikas preču komplektus glabāt nodalīti no pamata materiālās palīdzības preču komplektiem, īpaši higiēnas un saimniecības preču komplektiem, PO izdales vietās nodrošināt iespēju mērķa grupai atstāt tos produktus no komplekta, kurus tā neizmanto, lai tos varētu paņemt citas mērķa grupas personas; prognozes par piegādājamo pārtikas komplektu skaitu tiek izteiktas regulāri un maksimāli precīzi, lai izvairītos no komplektu ilgstošas uzglabāšanas un pārtikas produktu derīguma termiņa izbeigšanās; personām tiek piedāvātas gatavās maltītes (saņemšana zupas virtuvēs) gadījumā, ja tām nav ēdiena pagatavošanas iespējas; tiek veicināta to pārtikas produktu nodošana zupas virtuvēm, kuras persona/ mājsaimniecība subjektīvu vai objektīvu apsvērumu dēļ nelieto uzturā; pārtikas preču komplektu lietotāju apmācība ēst gatavošanā, ēdienu pārpalikumu atkārtotā pagatavošanā, pārtikas produktu uzglabāšanā, pārtikas produktu pirkumu plānošanā; informācijas sniegšana par pārtikas atkritumu ziedošanu dzīvnieku patversmēm, mājsaimniecībām, kas nodarbojas ar lopkopību u.tml.;

¹⁰ Pārtikas atkritumi – produktu apstrādē radušies, uzturā neizmantojami pārtikas produktu pārpalikumi, kurus var izmantot citam nolūkam — dzīvnieku uzturā, rūpnieciskai pārstrādei, utilizēt.

¹¹ FIFO metode – atbalsta komplekti pēc principa “pirmais iekšā, pirmais ārā”, t.i., vispirms tiek izsniegti atbalsta komplekti, kas piegādāti agrākās piegādēs.

- 21.8.2. **pārtikas atbalsta un pamata materiālās palīdzības iegādes un transportēšanas procesā** – atbilstoši iespējām un pieejamībai tiek izmantoti pārtikas produkti, kas atbilst bioloģiskās lauksaimniecības vai nacionālās pārtikas kvalitātes shēmu prasībām; tiek nodrošināts, ka pārtikas produkti nesatur ģenētiski modificētos organismus, nesastāv no tiem un nav ražoti no šādiem organismiem; tiek panākta vienošanās ar pārtikas produktu piegādātājiem par regulāru preču piegādi atbilstoši PO pieprasījumam, nevis ilgtermiņa uzglabāšanu, kas var veicināt pārtikas produktu derīguma termiņa izbeigšanos;
- 21.9. nodrošināt, ka pārtikas preces un maltītes uzglabā un izdala vietā, kas ir iekļauta Pārtikas un veterinārā dienesta uzraudzībai pakļauto uzņēmumu reģistrā;
- 21.10. nodrošināt, ka pārtikas produkti pirms un pēc to iesaiņošanas komplektos tiek uzglabāti telpās, kas atbilst prasībām pārtikas aprites jomā;
- 21.11. norādīt pilnīgu informāciju (arī brīdinājumus) par pārtikas vai pamata materiālās palīdzības precī, kas iekļauta komplektā, lai būtu iespējams novērtēt riskus, kas saistīti ar preces lietošanu normālā vai paredzamā to lietošanas periodā, ja šie riski nav uzreiz acīmredzami bez attiecīgiem brīdinājumiem, un veikt piesardzības pasākumus.

Vispārīgais princips “Sabiedrības veselība”¹²

22. Šo Vadlīniju izpratnē sabiedrības veselība ir mērķtiecīgas darbības, kas vērstas uz slimību profilaksi, dzīves ilguma pagarināšanu, garīgās (psihiskās) un fiziskās veselības veicināšanu.
23. Sabiedrības veselība principa ievērošana Programmas darbību ietvaros paredzētajās aktivitātēs jāizvērtē atbilstoši darbības specifikai, ņemot vērā šādus ieteikumus:
- 23.1. ieteikumi **pārtikas atbalsta un pamata materiālās palīdzības iegādes procesā:**
- 23.1.1. optimālo produktu klāsta noteikšanā ievērot katra produkta uzturvērtību, tā atbilstību veselīgam uzturam un piemērotību izdalīšanai, produkta derīguma termiņa ilgumu, apstākli, ka to uzglabāšanai nav nepieciešams speciāls temperatūras režīms, kā arī iespējamo pagatavošanas veidu;

¹² Vadlīniju ietvaros izmantotais informācijas avots: Ministru kabineta 2022. gada 26. maija rīkojums Nr. 359 “Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam” (1. rīcības virziens: Veselīgs un aktīvs dzīvesveids; 1.1. uzdevums: Veicināt veselīga un sabalansēta uztura lietošanu, īstenojot vienotu uztura politiku)

- 23.1.2. ierobežot pārtikas produktu ar augstu sāls, pievienotā cukura un tauku saturu iekļaušanu komplektos;
- 23.1.3. nodrošināt, ka komplektos netiek ievietotas preces, kas var izraisīt alergiskas reakcijas.
- 23.2. ieteikumi **papildpasākumu īstenošanas procesā:**
 - 23.2.1. paredzēt izglītojošus un konsultatīvus (grupās un individuāli) pasākumus par veselīga uztura jautājumiem, fizisko aktivitāšu nozīmi un iespējām, veselības veicināšanas un sabiedrības veselības pasākumiem, par personīgo higiēnu, par vielu un procesu atkarībām, līdzatkarībām un to samazināšanas iespējām, par garīgo veselību, t.sk. par bērnu uzvedības problēmām (neirotiski, depresīvi sindromi, pašnāvnieciskas tieksmes, sekmju pasliktināšanās u.c.), par seksuālās un reproduktīvās veselības jautājumiem, par rīcību krīzes situācijās un pirmās palīdzības pareizu sniegšanu traumu gadījumā, par drošības jautājumiem un ceļu satiksmes noteikumiem u.tml.
- 23.3. ieteikumi **tehniskās palīdzības īstenošanas procesā:**
 - 23.3.1. sekmēt darbinieku veselības veicināšanas pasākumus. Piemēram, apmaksātas veselības pārbaudes, veselības apdrošināšana, darbinieku fizisko aktivitāšu veicināšana neformālo pasākumu organizēšanas ietvaros u.tml.